

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 21ης Ιανουαρίου 2010*

Στην υπόθεση C-462/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Oberverwaltungsgericht Berlin-Brandenburg (Γερμανία) με απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Οκτωβρίου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

Ümit Bekleyen

κατά

Land Berlin,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, P. Lindh, A. Rosas, U. Løhmus και A. Arabadjiev, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Ü. Bekleyen, εκπροσωπούμενη από τον C. Rosenkranz, Rechtsanwalt,

- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Bering Liisberg και R. Holdgaard,

- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη C. M. Wissels,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους V. Kreuschitz και G. Rozet,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την προώθηση της συνδέσεως (στο εξής: απόφαση 1/80). Το Συμβούλιο Συνδέσεως συστάθηκε με τη Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, η οποία υπογράφηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 1963 στην Άγκυρα από τη Δημοκρατία της Τουρκίας, αφενός, και από τα κράτη μέλη της ΕΟΚ και την Κοινότητα, αφετέρου, και η οποία συνάφθηκε, εγκρίθηκε και επικυρώθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με την απόφαση 64/732/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 1963 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/001, σ. 48).
- ² Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Ü. Bekleyen, Τουρκίδας υπηκόου, και του Land Berlin, σχετικά με απόφαση του δεύτερου με την οποία αρνήθηκε να της χορηγήσει άδεια διαμονής στη Γερμανία.

Το νομικό πλαίσιο

Η σύνδεση ΕΟΚ-Τουρκίας

- 3 Το άρθρο 59 του πρόσθετου πρωτοκόλλου, που υπογράφηκε στις 23 Νοεμβρίου 1970 στις Βρυξέλλες και το οποίο συνάφθηκε, εγκρίθηκε και επικυρώθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2760/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/002, σ. 149), έχει ως εξής:

«Στους τομείς που καλύπτονται από το παρόν πρωτόκολλο, η Τουρκία δεν μπορεί να απολαύει περισσότερο ευνοϊκής μεταχειρίσεως από εκείνη που υφίσταται μεταξύ των κρατών μελών δυνάμει της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Κοινότητας.»

- 4 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της αποφάσεως 1/80:

«1. Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 7, περί ελεύθερης προσβάσεως των μελών της οικογενείας του στην απασχόληση, ο Τούρκος εργαζόμενος που είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους:

— εφόσον έχει απασχοληθεί νομίμως επί ένα έτος, δικαιούται, εντός αυτού του κράτους μέλους, ανανεώσεως της ισχύουσας αδειας εργασίας του στον ίδιο εργοδότη, αν εξακολουθεί να κατέχει θέση εργασίας

— εφόσον έχει απασχοληθεί νομίμως επί τρία έτη και υπό την επιφύλαξη της αποδοτέας στους εργαζομένους των κρατών μελών της Κοινότητας προτεραιότητας, δικαιούται, εντός αυτού του κράτους μέλους, να αποδεχθεί, κατ' επιλογή

του, άλλη προσφορά εργασίας, στο ίδιο επάγγελμα, που του γίνεται υπό συνήθεις συνθήκες από άλλο εργοδότη και έχει καταγραφεί από τις υπηρεσίες απασχολήσεως του οικείου κράτους μέλους»

- εφόσον έχει απασχοληθεί νομίμως επί τέσσερα έτη, έχει ελεύθερη πρόσβαση σε οποιαδήποτε έμμισθη δραστηριότητα της επιλογής του εντός αυτού του κράτους μέλους.»

5 Το άρθρο 7 της αποφάσεως 1/80 έχει ως εξής:

«Τα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου ενταγμένου στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους, στα οποία έχει επιτραπεί να ζήσουν μαζί του:

- εφόσον διαμένουν νομίμως στο κράτος αυτό επί τρία τουλάχιστον έτη και υπό την επιφύλαξη της αποδοτέας στους εργαζομένους των κρατών μελών της Κοινότητας προτεραιότητας, δικαιούνται να αποδεχθούν οποιαδήποτε προσφορά εργασίας»
- εφόσον διαμένουν νομίμως στο κράτος αυτό επί πέντε τουλάχιστον έτη, έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε οποιαδήποτε έμμισθη δραστηριότητα.

Τα τέκνα Τούρκων εργαζομένων που έχουν ολοκληρώσει την επαγγελματική τους κατάρτιση εντός της χώρας υποδοχής μπορούν, ανεξαρτήτως της διαρκείας διαμονής τους στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, να αποδεχθούν οποιαδήποτε προσφορά εργασίας εντός αυτού, υπό τον όρο ότι ο ένας από τους γονείς έχει ασκήσει νόμιμη εργασία επί τρία τουλάχιστον έτη εντός του εν λόγω κράτους μέλους.»

Η οδηγία 2004/38/ΕΚ

- 6 Η οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158, σ. 77, και διορθωτικά ΕΕ 2004, L 229, σ. 35, ΕΕ 2005, L 197, σ. 34, καθώς και ΕΕ 2007, L 204, σ. 28), ορίζει στο άρθρο 7:

«1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

[...]

- γ) — έχουν εγγραφεί σε ιδιωτικό ή δημόσιο ίδρυμα, εγκεκριμένο ή χρηματοδοτούμενο από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της νομοθεσίας ή της διοικητικής πρακτικής του, για να παρακολουθήσουν κατά κύριο λόγο σπουδές, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, και
- διαθέτουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθένειας στο κράτος μέλος υποδοχής και βεβαιώνουν την αρμόδια εθνική αρχή, με δήλωση ή με ισοδύναμο μέσο της επιλογής τους, ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειάς τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά τη διάρκεια της παραμονής τους [...].»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 7 Η Ü. Bekleyen, η οποία γεννήθηκε το 1975 στο Βερολίνο, έζησε έως το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας της στη Γερμανία, μαζί με την οικογένειά της. Οι γονείς της, Τούρκοι υπήκοοι, εργάζονταν αμφότεροι, από το 1971, ως μισθωτοί στη Γερμανία. Το 1989, η Ü. Bekleyen επέστρεψε μαζί με την οικογένειά της στην Τουρκία, όπου περάτωσε τη σχολική της εκπαίδευση και ολοκλήρωσε τις σπουδές της στον τομέα της αρχιτεκτονικής τοπίου.
- 8 Τον Ιανουάριο του 1999, η Ü. Bekleyen επέστρεψε, χωρίς την οικογένειά της, στη Γερμανία με τη συναίνεση του Land Berlin, προκειμένου να συνεχίσει τις σπουδές της. Τον Μάρτιο του ίδιου έτους έλαβε έγκριση διαμονής, η οποία κατ' επανάληψη, τελευταίως ως άδεια διαμονής, ανανεώθηκε έως τις 31 Δεκεμβρίου 2005. Κατά το θερινό εξάμηνο του 2005 περάτωσε τις σπουδές της στο τεχνικό πανεπιστήμιο του Βερολίνου, αποκτώντας τον τίτλο διπλωματούχου μηχανικός στον σχεδιασμό τοπίου.
- 9 Στις 19 Δεκεμβρίου 2005, η Ü. Bekleyen ζήτησε, επικαλούμενη την περατωθείσα στη Γερμανία πανεπιστημιακή της εκπαίδευση, τη χορήγηση άδειας διαμονής βάσει του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80. Το Land Berlin απέρριψε την αίτηση αυτή με απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2006, με την αιτιολογία ότι δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις για το αιτούμενο δικαίωμα διαμονής σύμφωνα με τη Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας. Το Land Berlin υποστήριξε ότι το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, απαιτεί να συμπίπτουν χρονικώς η διαμονή των γονέων και αυτή του τέκνου, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει εν προκειμένω. Κατά το Land Berlin, από το γράμμα και τον σκοπό της εν λόγω διατάξεως προκύπτει ότι, για την κτήση του δικαιώματος απασχολήσεως και διαμονής, απαιτείται ο ένας τουλάχιστον από τους γονείς να εξακολουθεί να διαμένει εντός του κράτους μέλους υποδοχής κατά το χρονικό σημείο ενάρξεως της επαγγελματικής εκπαίδευσής του τέκνου.
- 10 Τον Μάιο του 2007, η Ü. Bekleyen έλαβε, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80, άδεια διαμονής λήγουσα στις 13 Μαΐου 2009, λόγω του ότι είχε αναλάβει απασχόληση σε γερμανική εταιρία.

- 11 Με προσφυγή που άσκησε τον Ιούλιο του 2006, αρχικώς, επί παραλείψει, και, εν συνεχεία, κατά της προαναφερθείσας αποφάσεως της 21ης Σεπτεμβρίου 2005, η Ü. Bekleyen ζήτησε την πιστοποίηση του βάσει του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 δικαιώματος διαμονής της.
- 12 Το Verwaltungsgericht Berlin απέρριψε την προσφυγή με απόφαση της 9ης Αυγούστου 2007. Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι η προσφυγή ήταν παραδεκτή, δεδομένου ότι, παρά το χορηγηθέν στην Ü. Bekleyen δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της αποφάσεως 1/80, αυτή εξακολουθούσε να έχει έννομο συμφέρον. Συγκεκριμένα, αν αναγνωριζόταν στην προσφεύγουσα το δικαίωμα να επικαλεστεί το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω αποφάσεως, θα απολάμβανε στη Γερμανία ελεύθερης προσβάσεως στην αγορά εργασίας. Εντούτοις, η προσφυγή απορρίφθηκε ως αβάσιμη, με την αιτιολογία ότι η παρατεταμένη διαμονή της Ü. Bekleyen στην Τουρκία είχε ως αποτέλεσμα αυτή να απολέσει το δικαίωμα υπαγωγής στο προνομιακό καθεστώς του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο.
- 13 Η Ü. Bekleyen άσκησε έφεση κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 14 Το Oberverwaltungsgericht Berlin-Brandenburg, κρίνοντας ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η επίλυση της διαφοράς απαιτεί την ερμηνεία της αποφάσεως 1/80, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 [...] την έννοια ότι το δικαίωμα προσβάσεως στην αγορά εργασίας και το αντίστοιχο δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής μετά το πέρας επαγγελματικής εκπαίδευσης υφίσταται και οσάκις το γεννηθέν στη χώρα υποδοχής τέκνο, αφού επέστρεψε με τους γονείς του στο κράτος της κοινής καταγωγής τους, επανέρχεται μόνο του, ως ενήλικος, στο οικείο κράτος μέλος για επαγγελματική εκπαίδευση σε χρόνο κατά τον οποίο οι γονείς του, τουρκικής ιθαγενείας, οι οποίοι στο παρελθόν είχαν εργασθεί στο οικείο κράτος μέλος ως μισθωτοί, είχαν ήδη από δεκαετίας εγκαταλείψει οριστικώς το κράτος μέλος;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 15 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το τέκνο Τούρκου εργαζομένου έχοντας απασχοληθεί νομίμως επί τρία και πλέον έτη στο κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να επικαλεστεί, μετά το πέρας της επαγγελματικής του εκπαίδευσεως στο οικείο κράτος μέλος, το δικαίωμα προσβάσεως στην αγορά εργασίας και το αντίστοιχο δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος αυτό, ακόμη και στην περίπτωση που αφού επέστρεψε με τους γονείς του στο κράτος της κοινής καταγωγής τους, επανήλθε μόνο του στο οικείο κράτος μέλος με σκοπό την εκπαίδευση αυτή.
- 16 Κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 παράγει άμεσα αποτελέσματα εντός των κρατών μελών, οπότε οι Τούρκοι υπήκοοι που πληρούν τις προϋποθέσεις του μπορούν να επικαλούνται απευθείας τα δικαιώματα που τους παρέχει η διάταξη αυτή (αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-355/93, Eroglu, Συλλογή 1994, σ. I-5113, σκέψη 17, και της 16ης Φεβρουαρίου 2006, C-502/04, Torun, Συλλογή 2006, σ. I-1563, σκέψη 19).
- 17 Τα δικαιώματα που παρέχει το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 στα τέκνα των Τούρκων εργαζομένων όσον αφορά την απασχόληση εντός του κράτους μέλους υποδοχής συνεπάγονται κατ' ανάγκην την ύπαρξη σχετικού δικαιώματος διαμονής του ενδιαφερομένου, καθόσον άλλως θα καθίστατο άνευ αντικειμένου το δικαίωμα προσβάσεως στην αγορά εργασίας και πραγματικής ασκήσεως μισθωτής δραστηριότητας (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Eroglu, σκέψεις 20 και 23, καθώς και Torun, σκέψη 20).
- 18 Το Δικαστήριο έχει επίσης αποφανθεί ότι το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του, εξαρτά το παρεχόμενο στο τέκνο Τούρκου εργαζομένου δικαίωμα να αποδεχθεί οποιαδήποτε προσφορά εργασίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής από δύο προϋποθέσεις, ήτοι ότι το τέκνο του ενδιαφερομένου εργαζομένου περάτωσε την επαγγελματική του εκπαίδευση εντός του οικείου κράτους μέλους και ότι ένας από τους γονείς του εργάστηκε νομίμως εντός αυτού του κράτους μέλους επί τρία τουλάχιστον έτη (απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1998, C-210/97, Akman, Συλλογή 1998, σ. I-7519, σκέψη 25).

- 19 Επιπλέον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο το τέκνο έχει περατώσει τις σπουδές του και αποκτά το δικαίωμα προσβάσεως στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής και, συνακόλουθα, το δικαίωμα να λάβει προς τούτο άδεια διαμονής, δεν είναι απαραίτητο να εξακολουθεί ο γονέας του τέκνου αυτού να εργάζεται ή να διαμένει στο έδαφος του εν λόγω κράτους, εφόσον εργάστηκε νομίμως στο παρελθόν στο έδαφος του κράτους αυτού επί τρία τουλάχιστον έτη (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις Akman, προπαρατεθείσα, σκέψη 51, και της 16ης Μαρτίου 2000, C-329/97, Ergat, Συλλογή 2000, σ. I-1487, σκέψη 44).
- 20 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η Ü. Bekleyen έχει περατώσει την επαγγελματική της εκπαίδευση στη Γερμανία και ότι οι γονείς της άσκησαν έμμισθη δραστηριότητα στο κράτος αυτό επί τρία και πλέον έτη.
- 21 Πάντως, η Δανική και η Ολλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 εξαρτά το δικαίωμα προσβάσεως στην αγορά εργασίας του τέκνου Τούρκου εργαζομένου από την προϋπόθεση ότι η έναρξη της επαγγελματικής εκπαίδευσής του τέκνου συμπίπτει χρονικώς με την απασχόληση ή, τουλάχιστον, με τη διαμονή ενός από τους γονείς στο κράτος μέλος υποδοχής. Ελλείψει τέτοιας χρονικής συμπτώσεως στην υπόθεση της κύριας δίκης, η Ü. Bekleyen δεν μπορεί να επικαλεστεί τα δικαιώματα που της παρέχει το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80.
- 22 Η άποψη αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.
- 23 Καταρχάς, πρέπει να διευκρινισθεί ότι η προϋπόθεση αυτή δεν περιλαμβάνεται ρητώς στο άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 και ότι, όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, η διάταξη αυτή δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς (απόφαση Akman, προπαρατεθείσα, σκέψη 39).
- 24 Η απόφαση 1/80 σκοπεί να διευκολύνει τη σταδιακή ένταξη στο κράτος μέλος υποδοχής των Τούρκων υπηκόων οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις μιας από τις

διατάξεις της αποφάσεως αυτής και απολαύουν συνεπώς των δικαιωμάτων που τους παρέχονται βάσει αυτής (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2008, C-337/07, Altun, Συλλογή 2008, σ. I-10323, σκέψη 29).

- 25 Κατά πάγια νομολογία, το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 7 της αποφάσεως 1/80 αποτελεί, σε σχέση με το πρώτο εδάφιο του εν λόγω άρθρου, ευνοϊκότερη διάταξη σκοπούσα να παράσχει, σε σχέση με τα μέλη της οικογένειας των Τούρκων εργαζομένων, ειδική μεταχείριση στα τέκνα, προς διευκόλυνση της εντάξεώς τους στην αγορά εργασίας μετά την περάτωση κύκλου επαγγελματικής εκπαίδευσής, ώστε να πραγματοποιηθεί σταδιακά η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, σύμφωνα με τον σκοπό της εν λόγω αποφάσεως (προπαρατεθείσες αποφάσεις Akman, σκέψη 38, και Torun, σκέψη 23).
- 26 Σε αντίθεση προς το πρώτο εδάφιο του άρθρου 7 της αποφάσεως 1/80, το οποίο επιβάλλει στο μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου την υποχρέωση να έχει συμβίωση αδιαλείπτως με τον εργαζόμενο αυτόν για ορισμένο χρονικό διάστημα (απόφαση Altun, προπαρατεθείσα, σκέψη 30), το δεύτερο εδάφιο του εν λόγω άρθρου δεν προβλέπει καμία προϋπόθεση όσον αφορά την πραγματική συμβίωση των μελών της οικογένειας υπό την αυτή στέγη με τον εργαζόμενο.
- 27 Αυτό οφείλεται στο ότι το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 7 της αποφάσεως 1/80 δεν σκοπεί στη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για τη συγκέντρωση της οικογένειας στο κράτος μέλος υποδοχής (απόφαση Akman, προπαρατεθείσα, σκέψη 43), αλλά στη διευκόλυνση της προσβάσεως στην αγορά εργασίας των τέκνων των Τούρκων εργαζομένων.
- 28 Η διαπίστωση αυτή συνηγορεί υπέρ της ερμηνείας του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 υπό την έννοια ότι η εν λόγω διάταξη δεν εξαρτά την παροχή των υπ' αυτής προβλεπομένων δικαιωμάτων στα τέκνα των Τούρκων εργαζομένων από την προϋπόθεση ότι ένας τουλάχιστον από τους γονείς τους εξακολουθεί να εργάζεται ή να διαμένει στο κράτος μέλος υποδοχής κατά το χρονικό σημείο της ενάρξεως της επαγγελματικής εκπαίδευσής του τέκνου.

- 29 Εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80, η εν λόγω διάταξη παρέχει στο τέκνο Τούρκου εργαζομένου αυτοτελές δικαίωμα προσβάσεως στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής και, αντίστοιχα, δικαίωμα διαμονής στο κράτος αυτό.
- 30 Ασφαλώς, το δικαίωμα του τέκνου Τούρκου εργαζομένου περί προσβάσεως στην αγορά εργασίας στηρίζεται στην εργασία που άσκησε κατά το παρελθόν ο εργαζόμενος αυτός στο κράτος μέλος υποδοχής.
- 31 Εντούτοις, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 63 των προτάσεών του, η ειδική λειτουργία την οποία επιτελεί το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 7, όσον αφορά την ένταξη των τέκνων Τούρκων εργαζομένων στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, έχει ως συνέπεια ότι η απαίτηση ο ένας από τους γονείς να έχει ασκήσει εργασία επί τρία τουλάχιστον έτη εντός του κράτους αυτού δεν σημαίνει ότι ο εν λόγω γονέας πρέπει να διατηρεί την ιδιότητα του εργαζομένου κατά τον χρόνο της ενάρξεως της επαγγελματικής εκπαίδευσής του τέκνου. Η απαίτηση αυτή έχει ως αποκλειστικό σκοπό να καθορίσει, παράλληλα με την επαγγελματική εκπαίδευση, τον βαθμό εντάξεως του τέκνου στο κράτος μέλος υποδοχής ο οποίος κρίνεται επαρκής προκειμένου το τέκνο αυτό να τύχει της ειδικής ευνοϊκής μεταχειρίσεως που προβλέπει η εν λόγω διάταξη.
- 32 Η απαίτηση της εκ μέρους του γονέα διατηρήσεως της ιδιότητας του εργαζομένου καθώς και η απαίτηση της χρονικής συμπτώσεως της διαμονής των γονέων και εκείνης του τέκνου στο κράτος μέλος υποδοχής κατά τον χρόνο ενάρξεως της επαγγελματικής εκπαίδευσής του τέκνου δύσκολα συμβιβάζονται με τον σκοπό του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80, το οποίο, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 27 ανωτέρω, δεν σκοπεί στη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για τη συγκέντρωση της οικογένειας στο κράτος μέλος υποδοχής.
- 33 Επιπροσθέτως, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν μια τέτοια ερμηνεία του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 δεν καταλήγει, κατά παράβαση του άρθρου 59 του πρόσθετου πρωτοκόλλου που υπογράφηκε στις 23 Νοεμβρίου 1970, στο να απολαύουν τα τέκνα των Τούρκων εργαζομένων περισσότερο ευνοϊκής μεταχειρίσεως από εκείνη που το δίκαιο της Ένωσης παρέχει στα τέκνα των υπηκόων των κρατών μελών.

- 34 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η διαφορά της κύριας δίκης αφορά αποκλειστικά το ζήτημα αν το δικαίωμα διαμονής το οποίο η Ü. Bekleyen ζητεί να της αναγνωριστεί στη Γερμανία μετά το πέρας της επαγγελματικής της εκπαίδευσης στο κράτος αυτό και την έναρξη απασχολήσεώς της στην αγορά εργασίας του οικείου κράτους στηρίζεται στο άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80, όπως υποστηρίζει η Ü. Bekleyen, ή, στο άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη παύλα, της ίδιας αποφάσεως, όπως προκύπτει από την άδεια διαμονής που της χορηγήθηκε έως τις 13 Μαΐου 2009. Πάντως, η αμφιβολία του αιτούντος δικαστηρίου οφείλεται προφανώς στο γεγονός ότι, κατά την άποψή του, το τέκνο υπηκόου κράτους μέλους δεν απολαύει, βάσει του κοινοτικού δικαίου, αυτοτελούς δικαιώματος διαμονής σε περίπτωση που οι γονείς του εγκατέλειψαν οριστικώς το κράτος μέλος υποδοχής και το τέκνο επανέρχεται μόνο του στο οικείο κράτος για επαγγελματική εκπαίδευση.
- 35 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η απόφαση 1/80 δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να ρυθμίζουν τόσο τις προϋποθέσεις εισόδου στο έδαφός τους των Τούρκων υπηκόων όσο και τις προϋποθέσεις της αρχικής απασχολήσεώς τους (αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1992, C-237/91, Kus, Συλλογή 1992, σ. I-6781, σκέψη 25, και Altun, προπαρατεθείσα, σκέψη 48).
- 36 Τα κράτη μέλη εξακολουθούν, επίσης, να έχουν την αρμοδιότητα να ρυθμίζουν την είσοδο στο έδαφός τους των μελών των οικογενειών των Τούρκων εργαζομένων και τις προϋποθέσεις της διαμονής τους κατά την αρχική τριετία, πριν δηλαδή αποκτήσει ο ενδιαφερόμενος το δικαίωμα να αποδέχεται οποιαδήποτε προσφορά εργασίας (απόφαση Ergat, προπαρατεθείσα, σκέψη 42).
- 37 Εξάλλου, σε αντίθεση με τους εργαζομένους των κρατών μελών, οι Τούρκοι εργαζόμενοι δεν έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν ελεύθερα στο εσωτερικό της Κοινότητας, αλλά μπορούν απλώς να ασκούν ορισμένα δικαιώματα στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής και μόνο (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2007, C-325/05, Derin, Συλλογή 2007, σ. I-6495, σκέψη 66).
- 38 Ειδικότερα, όσον αφορά τις προϋποθέσεις προσβάσεως στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής, πρέπει να υπομνησθεί ότι ενώ η Ü. Bekleyen πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80, το τέκνο εργαζομένου, υπηκόου κράτους μέλους, αντλεί το δικαίωμα αυτό απευθείας από το

άρθρο 39, παράγραφος 1, ΕΚ, το οποίο σκοπεί στη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Ένωσης.

- 39 Επιπλέον, όσον αφορά τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, δεν αμφισβητείται ότι η επιστροφή της Ü. Bekleyen στη Γερμανία προκειμένου να συνεχίσει τις σπουδές της και η άδεια διαμονής που της χορηγήθηκε προς τούτο στηρίχθηκαν σε αποφάσεις των εθνικών αρχών οι οποίες ελήφθησαν αποκλειστικά κατ' εφαρμογήν του εθνικού δικαίου και όχι της αποφάσεως 1/80.
- 40 Αντιθέτως, σε περίπτωση ανάλογη με εκείνη της Ü. Bekleyen, η επιστροφή και η διαμονή στο κράτος μέλος υποδοχής του τέκνου υπηκόου άλλου κράτους μέλους, ο οποίος στο παρελθόν είχε ασκήσει έμμισθη δραστηριότητα στο κράτος υποδοχής, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.
- 41 Στην περίπτωση αυτή, το τέκνο εργαζομένου, υπηκόου κράτους μέλους, έχει δικαίωμα εγκαταστάσεως στο κράτος μέλος υποδοχής, προκειμένου να συνεχίσει σε αυτό τις σπουδές του, βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, το οποίο παρέχει σε κάθε πολίτη της Ένωσης το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών.
- 42 Η άσκηση αυτού του δικαιώματος διαμονής εξαρτάται αποκλειστικά από τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/38, κατά τις οποίες οι πολίτες της Ένωσης πρέπει, ειδικότερα, να διαθέτουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενοείας στο κράτος μέλος υποδοχής και επαρκείς πόρους ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του οικείου κράτους κατά τη διάρκεια της παραμονής τους.
- 43 Επιπλέον, η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται ο περιορισμός των δικαιωμάτων που αντλούνται από το άρθρο 7 της απόφασης 1/80 αναφέρει, πέρα από τον λόγο περιορισμού που συναρτάται προς τη δημόσια τάξη, την ασφάλεια και τη δημόσια υγεία και αφορά εξίσου τους Τούρκους και

τους υπηκόους των κρατών μελών, ένα δεύτερο λόγο έκπτωσης από τα δικαιώματα αυτά, ο οποίος αφορά μόνον τους Τούρκους μετανάστες, και συγκεκριμένα την αναχώρησή τους από το έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής για σημαντικό χρονικό διάστημα και χωρίς θεμιτό λόγο (βλ. απόφαση Derin, προπαρατεθείσα, σκέψη 67).

44 Επομένως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ερμηνεία του άρθρου 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80, όπως αυτή συνάγεται από τις σκέψεις 23 έως 32 ανωτέρω, έχει ως συνέπεια ότι τα τέκνα Τούρκων εργαζομένων περιέρχονται σε ευνοϊκότερη θέση απ' ό,τι τα τέκνα των υπηκόων των κρατών μελών.

45 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 έχει την έννοια ότι το τέκνο Τούρκου εργαζομένου έχοντας απασχοληθεί νομίμως επί τρία και πλέον έτη στο κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να επικαλεστεί, μετά το πέρας της επαγγελματικής του εκπαίδευσης στο οικείο κράτος μέλος, το δικαίωμα προσβάσεως στην αγορά εργασίας και το αντίστοιχο δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος αυτό ακόμη και στην περίπτωση που, αφού επέστρεψε με τους γονείς του στο κράτος της κοινής καταγωγής τους, επανήλθε μόνο του στο οικείο κράτος μέλος προς έναρξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Επί των δικαστικών εξόδων

46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την προώθηση της συνδέσεως, την οποία εξέδωσε το Συμβούλιο Συνδέσεως που συστάθηκε με τη Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, έχει την έννοια ότι το τέκνο Τούρκου εργαζομένου έχοντος απασχοληθεί νομίμως επί τρία και πλέον έτη στο κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να επικαλεστεί, μετά το πέρας της επαγγελματικής του εκπαίδευσης στο οικείο κράτος μέλος, το δικαίωμα προσβάσεως στην αγορά εργασίας και το αντίστοιχο δικαίωμα διαμονής στο κράτος μέλος αυτό ακόμη και στην περίπτωση που, αφού επέστρεψε με τους γονείς του στο κράτος της κοινής καταγωγής τους, επανήλθε μόνο του στο οικείο κράτος μέλος προς έναρξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

(υπογραφές)